

עשרה שהתפללו בלחש, ואזוד לא גבור תפילתו; האם זוייבים תשעה שגמרו להבותין לו לזורת הש"ץ?

מקור

ברכות מ"ז עמוד ב'

נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן. אמר רבי יוסי: קטן המוטל בעריסה מזמנין עליו. והא תנן: נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם! - הוא דאמר כרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: אף על פי שאמרו קטן המוטל בעריסה אין מזמנין עליו - אבל עושין אותו סניף לעשרה. ואמר רבי יהושע בן לוי: תשעה ועבד מצטרפין.

(1) מוזלוקת הראשונים והפוסקים

ת' הרא"ש [טור או"ח קכ"ד] - "וכשאיין ט' בבית הכנסת המכוונים בברכת הש"ץ, קרוב בעיני להיות ברכת ש"צ ברכה לבטלה, כי נתקנה ברכת ש"צ לאומרה ב"י, וכשאיין ט' מכוונים לברכותיו נראה כברכה לבטלה, לכן כל אדם יעשה עצמו כאילו אין תשעה זולתו ויכוון לברכת החזן".

ת' הרמב"ם [מהדורת בלוי רמ"ח] - "ומה שחייב אותי לעשות זאת [הערה - התקנה שהנהיג במצרים שהחזן יגיד את התפילה בקול בזמן שהציבור אומר את התפילה בלחש, במקום לומר חזרת הש"ץ אחרי שכולם גומרים את תפילתם בלחש] הוא שהאנשים כולם בשעת תפילת שליח ציבור אינם משגיחים למה שהוא אומר, אלא מסיחין זה עם זה ויוצאין, והוא מברך לבטלה כמעט, הואיל ואין שומע לה".

ט"ז [ני"ה/ד] - "...ועוד כתוב באגור [שם בב"י]: "נהי דכת' הרא"ש דצריכי י' דצייתי, מ"מ חזינן דנהגו עלמא לצרף אע"פ שמשיחים שיחת חולין, אע"ג דלבי מגמגם דשמא "כל הראוי לביל' וכו' " עכ"ל: - יש להפליג ע"ז; דהיאך מביא ראייה מן השוטים האלו שעושים איסור בהפסקת שיחה בטילה, אשר גדול עונם מאוד? ובאמת אני אומר - שחלילה להצטרף עם אנשים פושעים כאלה כשאיין מנין זולתם, ק"ו שלא ללמוד מזה היתר לישן כלל וכלל. ותו - דהא כבר קבע בש"ע הלכה בסי' קכ"ה דאם אין ט' שמכווני לדברי ש"ץ בשעת חזרת התפילה דקרוב להיות ברכה לבטלה כ"ש כשהוא ישן דאין להקל לכתחלה כנ"ל:

בית יוסף [או"ח נ"ה/ו-ז]: כתוב בהגהות מיימוניות [בפ"ח תפלה אות ט] בשם הר"ם [מהר"ם] - שאם התחיל אחד להתפלל לבדו ואינו יכול לענות עמהם, ואין כאן אלא תשעה שיוכלו לענות = אפילו הכי מצטרף עמהם, דכתיב "ונקדשתי בתוך בני ישראל" - אכל עשרה דבני קדושה נינהו = שכינה שריא! ותדע; מ"קטן המוטל בעריסה" דמצטרף לרבי יהושע בן לוי, ואפילו למאן דפליג זהו משום דלא ידע למי מברכין ולא בר קדושה הוא. אמנם טוב והגון להמתין עד שיגמור תפלתו כדי שיזכה גם הוא לענות עמהם, ואפילו יש שם עשרה בלא הוא נכון להמתין כדי שיזכה גם הוא כדפרישית ובלבד שיהא שהות להתפלל עכ"ל: ומכאן למד מורי הרב הגדול מה"ר יעקב בי רב זללה"ה שאם היה אחד ישן מצטרף עם תשעה לקדיש ולקדושה דכיון דאיכא עשרה דבני קדושה נינהו שפיר שריא שכינתא עלייהו. ואח"כ מצאתי שכתב האגור [בסימן (רס"ז) (רנ"ב)] וזה לשונו; נשאל גדול הדור מהר"י מולין (ת' מהר"י ל סי' קנ (קסא)) על עשרה שהיו בבית הכנסת וישן אחד מהם אם יכולים להתפלל אע"פ שהוא ישן והשיב הא ר"ת צירף עם תינוק המוטל בעריסה ונהי דכתב הרא"ש דצריכי עשרה דצייתי מכל מקום חזינן דנהגו עלמא לצרף אע"פ שמשיחין שיחת חולין אע"ג דלבי מגמגם, דשמא (יבמות קד.) כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו עכ"ל. וכדאי הוא מורי ז"ל לסמוך עליו:

(2) טעם

השתתפות - תפילת הציבור		נאכחות יוצרי קדושה
<p>הרמב"ם [תפילה ונשיאת כפיים ח/א, ד]-</p> <p>תפלת הציבור נשמעת תמיד ואפילו היו בהן חוטאים אין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים, לפיכך צריך אדם <u>לשתף עצמו עם הציבור</u>... וכיצד היא תפלת הציבור? יהיה אחד מתפלל בקול רם והכל שומעים... , וכן אין אומרים קדושה ולא קוראין בתורה ומברכין לפניה ולאחריה ולא מפטירין בנביאים אלא בעשרה.</p>	<p>הרמב"ם [תפילה ונשיאת כפיים ח/א, ד]-</p> <p>תפלת הציבור נשמעת תמיד ואפילו היו בהן חוטאים אין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים, לפיכך צריך אדם <u>לשתף עצמו עם הציבור</u>... וכיצד היא תפלת הציבור? יהיה אחד מתפלל בקול רם והכל שומעים... , וכן אין אומרים קדושה ולא קוראין בתורה ומברכין לפניה ולאחריה ולא מפטירין בנביאים אלא בעשרה.</p>	<p>משנה מגילה כ"ג עמוד ב'</p> <p>אין פורסין על שמע, ואין עוברין לפני התיבה, ואין נושאים את כפיהם, ואין קורין בתורה, ואין מפטירין בנביא, ואין עושין מעמד ומושב, ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים, וברכת חתנים, ואין מזמנין בשם פחות מעשרה... גמרא. מנא הני מילי? אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: דאמר קרא +ויקרא כ"ב+ ונקדשתי בתוך בני ישראל - כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה. מאי משמע? - דתני רבי חייא: אתיא תוך תוך, כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל, וכתוב התם +במדבר ט"ז+ הבדלו מתוך העדה, ואתיא עדה עדה, דכתיב התם +במדבר י"ד+ עד מתי לעדה הרעה הזאת, מה להלן עשרה - אף כאן עשרה.</p>

(3) סתירה בשולחן ערוך

<p>פסק השו"ע [אוי"ח כ"ה/ו]: "ואם התחיל אחד מהעשרה להתפלל לבדו ואינו יכול לענות עמהם, או שהוא ישן - אפילו הכי מצטרף עמהם".</p>	<p>פסק השו"ע [קכ"ד/ד]-כשש"צ חוזר התפלה, הקהל, יש להם לשתוק ולכוין לברכות שמברך החזן ולענות אמן; ואם אין ט' מכוונים לברכותיו, קרוב להיות ברכותיו לבטלה; לכן כל אדם יעשה עצמו כאילו אין ט' זולתו, ויכוין לברכת החזן.</p>
---	--

יישובים לסתירה

<p>שו"ע הרב- חזרת הש"ץ הוא יוצא מן הכלל. ק' הב"י בשם המהר"ל [שם, מצוטט למעלה] מדבר בדיוק על חזרת הש"ץ!</p>	<p>ירושלמי מגילה ד/ד "התחילו בעשרה ויצאו להן מקצתן גומר" זרישה- לכן אמר הרא"ש שרק "קרוב הדבר להיות ברכה לבטלה".</p>	<p>הרב אליקים קרומביין¹- 2 דינים בחזרת הש"ץ: (1) דבר שבקדושה- מספיק 9 (2) תפילת הציבור = צריך 10 ולכן כתב הרמ"י "והוא מברך לבטלה כמעט".</p>
--	--	---

¹ <http://www.etzion.org.il/dk/1to899/111daf.htm>